

«ПІДКУПИВ ТИХ, КОГО НЕ ЗМІГ ПОДОЛАТИ В БОЮ»: ВІЙНА З АВАРАМИ КОРОЛЯ АВСТРАЗІЇ СИГІБЕРТА I

Конгломерат монголоїдних кочовиків аварів, мігрувавши на терени Центрально-Східної Європи протягом 60–х років VI ст. зі степів Передньої Азії, був швидко включений у систему дипломатичних зв'язків регіону. Одним із головних катализаторів цього процесу була дипломатія Візантійської імперії. У подальші роки, у зв'язку з економічним та мілітарним ослабленням РOMEI на Балканах, утворена кочовиками протодержава, відома в історіографії як Аварський каганат, розгорнула активну зовнішню політику супроти Імперії. При цьому аварський каган Баян I розглядав у якості потенційного вектора експансії землі на захід від Віденського лісу – терени розділеного Королівства франків, і передусім королівство Австразію.

На відміну від зносин із Ромеєю, які характеризувались нестабільністю: укладенням короточасних мирних договорів та участі дипломатичних посольств з обох сторін, відносини Баяна з австразійським королем Сигібертом I (561–575) почалися із набігів кочовиків на землі франків. Участь послів з боку аварів та франків була при цьому мінімальною. Відрізнялись своїм характером і бойові дії – на відміну від наступників Юстиніана Великого (527–565), а також через специфіку еволюції влади у германських королівствах на руїнах Західного Риму, Сигіберт не цурався брати безпосередню участь у відбитті атак «гунів». Це зрештою завершилось взяттям монарха франків у полон та укладенням довготривалого мирного договору з аварами, що не порушувався у подальші два століття.

У статті на основі повідомлень франкських, візантійських та лангобардських істориків другої половини VI ст. – IX ст. розглянуто особливості внутрішньополітичного розвитку Королівства Франків та Аварського каганату протягом першої половини VI ст. Здійснена спроба відтворити хронологію війни з аварами короля Австразії Сигіберта I та обставини, що сприяли розгортанню конфлікту. Проаналізовано фактори, які сприяли експансії аварів щодо франкського королівства Австразії, а також виходу Держави Сигіберта та кочової політїї зі стану збройного протистояння.

Ключові слова: Аварський каганат, Баян I, Королівство франків, Австразія, Сигіберт I, дипломатичні відносини.

Постановка проблеми. Європа доби Великого переселення народів (IV–VII ст.) відмічена плеядою зрушень, які торкнулись політичної, соціальної та етнічної історії. Катализатором до них

Лагодич Володимир Юрійович, молодший науковий співробітник, КЗ ЛОР «Львівський історичний музей», м. Львів.

© Харук А.І., 2023.

виступили міграції кочовиків гунської та постгунської доби (Буданова, 2000: 7). Серед номадів, які населяли степи Центрально-Східної Європи у вищезгаданий період, окреме місце займають авари. Переселившись, за різними версіями походження (Муррофанов, 2016: 351–361; Лагодич, 2021а: 11–16), зі Східної або Центральної Азії до регіону Верхнього Подунав'я, даний конгломерат племен впродовж останньої третини VI ст. провів низку кампаній супроти найближчих сусідів – Східної Римської імперії (Hurbanič, 2015a: 75–90; Hurbanič, 2015b: 387–404; Stein, 1919: 3–13; 20–22), слов'янських племен (Curta, 2009: 204–208) та франкського королівства Австразія.

Станом на 557 р. авари, які до цього часу утворили союз із далекосхідних, передньоазійських, тунгуських, байкальських племен (Heršak, Silič, 2002: 197–201), під тиском тюркютів переправились через Волгу та вийшли до нижньої течії Дону. Послугуючись зусиллями як власних дипломатів, так і тодішнім військово-політичним становищем у регіонах Східної та Центрально-Східної Європи, авари розгорнули активну зовнішньополітичну діяльність щодо сусідів – спочатку аланів, а опісля приходу в регіон Балкан – Візантії, гепідів, антів, склавінів та франків.

У той час, коли розвиток відносин аварів з Ромеєю протягом перших років по встановленні дипломатичного контакту визначався договором-стипендією, укладеним внаслідок успіху місії посла аварів Кандіха 557/558 р. (*The History of Menander the Guardsman*, 1985: 48–49) та підтвердженням у 562 р. (*The History of Menander the Guardsman*, 1985: 53), стосунки кочовиків із сусідами на західному векторі їх експансії оминули етап союзницьких відносин. Цьому сприяв ряд причин, які наводили прямо або опосередковано в ключі політичної історії Франкського королівства С. Лебек (*Lebecq*, 1994), В. Поль (*Pohl*, 2018: 372–389), Д. Хегерманн (*Hägermann*, 2003), І. Вуд (*Wood*, 1994), Д. Старостін (*Старостин, Гайворонский* 2014: 72–82).

Можемо переформулювати особливості політики аварів щодо франків, наведені дослідниками, звівши їх до: 1) браку політичного досвіду у володарів германських королівств на руїнах Західного Риму загалом та франкських монархів, зокрема в питанні нейтралізації можливих супротивників; 2) сповідуванні практики діленого успадкування королівства спадкоємцями Хлодвіга I (481/482–511) та Хлотаря I (558–561), за якою наступникам

монархів переходила приблизно рівна доля королівського домену (*Мельник, 2019a: 182–195*); 3), як наслідок – ослаблення центральної влади у франків унаслідок династичних криз у Меровінгів протягом 534–542 та 561–614 рр.; 4) малого пріоритету, наданого франкським королям посольському апарату при зрівнянні із Візантією; 5) зацікавлення аварів саме у грабунку франкських територій, а не схиляння Меровінгів до передання кочовикам територій, як у випадку з ромеями.

Специфіка проведення Каганатом експансії на західному напрямку початково обумовлювалась напівзалежним його становищем відносно конгломерату тюркських племен (*The History of Menander the Guardsman, 1985: 175*), а пізніше – проблематикою відносин з Візантійською імперією. Авари початково не мали метою встановити який-небудь двосторонній дипломатичний зв'язок із сусідами на захід від Королівства лангобардів. Тому, з початком освоєння на Балканах, власне дипломатичні посольства до франків не надсилали.

Мета дослідження – простежити виникнення підстав до протистояння додержавного об'єднання кочовиків та Австразії, його ходу, завершення та наслідків у перспективі аварської та франкської дипломатії кінця VI ст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тема аваро-франкських відносин 60-х років VI ст. не виступала предметом досліджень науковців протягом останнього часу. Незважаючи на довгу традицію історіографії з теми аварів, (*de Guignes, 1756: 334–461*) питання взаємовідносин цього кочового союзу із франками розглядають насамперед у контексті війни з аварами Карла Великого (768–814), що тривала протягом 788–796 рр. (*Curta, 2021: 61–88; Кланиця, 1987: 74–82*) та подальшої асиміляції номадів у структурі Імперії Каролінгів у IX ст. (*Georgiev, 2019: 135–152; Kardaras, 2011: 40*).

Виняток становить згадка війни з аварами короля Сигіберта В. Полем у класичному дослідженні, присвяченому політичній історії номадів (*Pohl, 2018: 55–56*). Тим не менш, автор розглядає епізод аваро-франкської війни 561–568 рр. опосередковано, у ключі специфіки розвитку дипломатії кочовиків щодо сусідів.

Серед вітчизняних авторів центральними темами в контексті історії союзу кочовиків стали питання взаємовідносин із дулібами та можливого панування аварів у етнографічній Волині впродовж

561–567 рр. (Войтович, 2010: 13–54; Войтович, 2011: 10–16). Деяку увагу приділяють міграції аварів з Азії до Європи у першій половині VI ст. (Мельник, 2020: 41–70; Пилипчук, 2016: 125–127; Пилипчук, 2022: 47) і дипломатії кочовиків та Константинополя упродовж другої половини VI ст. (Жданович, 2016: 881–893). Прецедент набігів аварів на королівство Сигіберта I побіжно згадувався нами раніше, в ключі експансії кочовиків у останній третині VI ст. (Лагодич, 2021b: 12).

Перейдемо до огляду напрацювань франкських хроністів, які відображають контакти аварів з франкським королівством Австразією. Найранішим історичним твором, який описує бойові дії франків проти кочовиків, є «Історія франків» (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis: 1836*). Її автор – Григорій Турський, у 10 книгах охоплює події від створення світу до 591 р.

Для дослідження використовувалась IV книга «Історії...» (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 182–267*), в котрій описуються події 544–575 рр. На цей період припадають перші, насамперед збройні контакти кочовиків із франками, на основі чого можна підтвердити наш попередній висновок про випадання суто «дипломатичного» етапу зносин аварів із Королівством Меровінгів. Так, скориставшись боротьбою поміж синами Лотаря I у 561 р., авари, з перервами на 5-6 років, здійснювали набіги на королівство його сина Сигіберта, Австразію, що простягалось із сходу на захід від Рейну до Маасу.

Варто зазначити, що саме у цій частині історичного твору, написаній близько 580 р. (Smith, 2010: 65), Григорій першим подає назву королівства Сигіберта, не вказавши однак причин, що вплинули на виникнення даного терміну, а також точної географічної локалізації Австразії. Історична наука дотримується у цьому питанні візії В. Тейлора, який ще в першій половині XIX ст. прив'язав генезу дефініції «Австразія» від словосполучення «Східна земля» (лат. «Oster-rike») (Taylor, 1851: 342). Точкою відтину, відносно якого Австразія знаходилась власне на схід, міг бути ще один історичний регіон – Нейстрія («Нова земля» або «Нова західна земля» в залежності від трактувань (Thierry, 1825: 54; Taylor, 1851: 342–343), від лат. «Neustria»). У свою чергу, ця назва закріпилась за територіями, що перейшли під контроль франків за правління Хлодвіга I унаслідок перемоги над «королем Риму» Сіагієм при Суассоні у 486 р. (MacGeorge, 2002: 111–136)

У подальші століття згадані назви регіонів Королівства Меронгів увійшли в широкий вжиток. Опосередковано це твердження ілюструє твір Х ст. «П'ять книг історії франків» (*Aimoini monachi inclyti coenobii D. Germani à Pratis, 1602*), автором якого був монах-бенедектинець з абатства Фльорі Аймоін. Автор у 25 розділі Другої книги повідомляє про зустріч єпископа Парижа Германа у Кабіллоні (суч. Шалон-сюр-Сон, Франція) з «...Теодебертом, королем австразійців, із питань, що торкались маєтностей єпархії Августодуна...» (лат. «...Theodeberto Austrasiorum regi, pro villis Augustodunensis eccsiae Cabillone occurrit...») (*Aimoini monachi inclyti coenobii D. Germani à Pratis, 1602: 64*), яка відбулась у проміжку 545–547 рр.

Поодинокі свідчення про гунів-аварів наводяться у т. зв. «Хроніці Фредегара» (*Die Chronik Fredegars und der Frankenkönige, die Lebensbeschreibungen des Abtes Columban, der Bischöfe Arnulf, Leodegar und Eligius, der Königin Balthilde, 1888*), укладеній одним або кількома анонімними авторами протягом 40-х років VII – початку VIII ст. «Хроніка...» умовно поділена Б. Крушем на чотири книги у зв'язку із суперечливістю матеріалу в ній на підставі стилю та змісту написаного (*Krusch, 1882: 247–351*). Наразі в науковому середовищі домінуючою є гіпотеза «одного автора», про яку одним із перших почав говорити Ф. Лот (*Lot, 1914: 305–337*). Дотримуються цієї візії філологи та перекладачі латиномовного тексту «Хроніки...» – А. Еріксон (*Erikson, 1965: 47–76*), В. Гоффарт (*Goffart 1963, 206–241*), А. Кустерніг (*Kusternig, Haupt 1982: 45–271*).

Ще однією проблемою, пов'язаною з вивченням тексту «Хроніки...», є питання оригінальності імені автора. Так, дослідниками з кінця XIX ст. здійснювались неодноразові спроби встановити автентичність імені «Фредегар». У результаті напрацювань Г. Шніурера встановлено, що ім'я автора стало побутовати у історіографічній традиції від XV–XVI ст. (*Schnürer, 1900: 254–255*).

Переходячи до аналізу подій із зазначеної теми у джерелах, можна свідчити про появу контактів між Аварським каганатом та франками від початку освоєння кочовиками межиріччя Дунаю та Дніпра у 558–562 рр. у результаті успіху посольства в Константинополь (*Жданович, 2016: 881–893; Митрофанов, 2016: 361–363*). На цей час каган Баян I вбачав основною потребою розселити орду вздовж Середньої течії Дунаю (ці території знаходились у сфері впливу Візантії), і далі на південь, у балканські володіння

Ромеї. З огляду на це, західний напрямок для них стає лише дотичним. Однак через відсутність потреби у аварів встановлювати двосторонні відносини із монархами франків, схилити їх до добровільної передачі територій, номади повною мірою демонструють свої реальні наміри щодо сусідів.

Після смерті Хлотаря у 561 р., Королівство франків вкотре було розділено на 4 частини поміж його синами – Харібертом (561–567), Гунтрамном (561–592), Хільперіком (561–584) та Сигібертом (Wood 1994, 89–91). Жоден із синів монарха до цього часу не виконував функцій державця або адміністратора – навіть за проведення Хлотарем особисто низки кампаній супроти тюрингів та саксів у 30–50-х роках VI ст. Не наводять джерела й інформації щодо участі братів у війнах ще за живого батька. Ця деталь видається нам особливо примітною, навіть попри те, що Григорій Турський очевидно симпатизував Сигіберту (уваги хроніста не оминув навіть факт згадки спорудження базилики в Суассоні, яку почав будувати Хлотар (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 210*) – очевидна претензія на спадковість влади). Однак факт відсутності в братів досвіду у якості як правителів, так і воїнів ставив перед кожним із них гостру потребу закріплення свого авторитету.

Внутрішнім ослабленням Королівства та династичною кризою у ньому зрештою скористались авари. Перше письмове свідчення про контакт обох держав датується 561 р. та співпадає з візантійськими хроністами у плані різкої військово-політичної активізації кочовиків (*Пилитчук, 2016: 143*).

Авари, ймовірно усвідомлені у смерті короля (цю тезу підтверджує Павло Диякон (*History of the Langobards by Paul the Deacon, 1906: 67–68*), здійснюють перший задокументований набіг на франкське королівство Австразію, яке належало Сигіберту і територіально було найближчим до Каганату. Як повідомляє Григорій Турський, володар Австразії, «...вступивши з ними в бій, переміг їх і змусив тікати» (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 215*). Ми не можемо точно локалізувати місце першого аваро-франкського зіткнення. Григорій, скоріше за все, не мав метою висвітлити хід баталії. Натомість, лангобардський хроніст вказує на «...зіткнення (Сигіберта) з ними (аварами) в Тюрингії... на Ельбі» (*History of the Langobards by Paul the Deacon, 1906: 67–68*). Проте увагу привертає згадка Григорієм в

наступному рядку аварських дипломатів, через яких «...пізніше їх (аварський) король досягнув дружби із Сигібертом». Очевидно, що в умовах загострення відносин із Візантією (розрив з нею оформиться після посольства аварів до Константинополя у 565 р. (*The History of Menander the Guardsman*, 1985: 93–97), Баян I не мав наміру виділяти сили проти ще одного потенційного супротивника. При цьому ініціатором завершення кампанії, за свідченням Павла, були конкретно авари (*History of the Langobards by Paul the Deacon*, 1906: 68).

Король франків Сигіберт I (561–578), зображений на треміссисі. Легенда на аверсі: «SIGIBERTUS REX [лат. «Сигіберт король»]». Переклад легенди наш. Реверс: «TUL O» (нерозбірливо). Джерело: <https://www.larousse.fr>.

Примітним є те, що Григорій називає аварського правителя королем (лат. «regis/rex»). Попри те, що це підкреслювало суверенітет протодержавного утворення номадів у зовнішньополітичних відносинах та рівнозначність Сигіберта та Баяна, в структурі владної ієрархії раннього Середньовіччя, згадка аварського правителя як *rex*'а є характерною суто для Григорія Турського. Зокрема, Аймоїн вказує аварського кагана як «*principes*» (лат. «вождя», букв. «першого») (*Aimoini monachi inclyti coenobii D. Germani à Pratis*, 1602: 83). Підкреслимо при цьому, що дефініція, застосована Аймоїном, не мало державницького значення.

Перемога над кочовиками співпала в часі із виступом проти Сигіберта його брата, Хільперіка. Григорій з цього приводу продовжує: «Але в той час, коли Сигіберт був зайнятий гунами, Хільперік, брат його, захопив Реймс та відібрав усі міста, які належали Сигіберту. Через це... між ними виникла міжусобна війна».

Наступні повідомлення Григорія, які свідчать про поновлення бойових дій між аварами та Сигібертом I, стосуються 566–568 рр. На цей час припав набіг кочовиків у Галлію, яких спробував перехопити король Австразії – на теренах регіону або на підступах до кордонів своїх володінь.

Набіг аварів на Австразію попри те, що Сигіберт I «... взяв із собою велике число хоробрих воїнів...» (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 224*), завершився для франків поразкою. Як вказує хроніст, «...(авари), усвідомлені у всіляких чаклунствах, зробили їм (франкам) різноманітні намовляння, й розбили їх наголову...» (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 224*), взявши у полон монарха. Очевидно, що для виправдання невдачі франків, Григорій наводить участь надприродних сил на боці кочовиків.

Із поразкою Сигіберта сторони уклали мир на підставі взяття у полон короля, якого повернули в обмін на обіцянку Баяна I. Умови цього договору переповідає Григорій Турський. Зміст його можна звести до наступного:

- завершення бойових дій поміж аварами та франками. Дотримання цього пункту закріплювалось за правителями особисто, і втрачало чинність після смерті одного з них – на що вказує формулювання «...ніколи при їх (Баяном та Сигібертом) *жумтї* не буде (в подальшому) жодної війни поміж ними» (лат.: «*omnibus diebus vitae suae nulla inter se proelia commoverint*»);

- обміну сторонами субсидіями – при цьому ініціатива до примирення очевидно надходила з боку короля Австразії.

Підтверджує наше припущення щодо бажання Сигіберта укласти з кочовиками мир формулювання Григорія Турського. Так, Сигіберт, «Передавши дари, уклав договір... Але й король гунів (після цього) надав чимало подарунків королю Сигіберту...» (лат.: «*Nam, datis muneribus, foedus cum rege iniit... Sed et rex Chunorum multa munera regi Sigypertho dedit*») (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 224*). Крім того, встановити, що субсидії були конкретно грошовими, а не натуральними виплатами, дозволяє сповідування Григорієм літературної традиції Римської імперії доби Домінату (*Мельник, 2019b: 87–93*), а конкретно – документування зовнішньополітичної угоди (foedus, у Григорія – такий же відповідник). Серед умов однотипних

договорів, що укладались Римом, клієнту Імперії могла передбачатись виплата у грошовому еквіваленті (*munera, stipendia*; у Григорія – *muneribus/munera*).

Григорій додає крім того, що Сигіберт, будучи в полоні, «...підкупив золотом тих, кого не зміг подолати в бою...». Таким чином, трактувати рядки франкського історика можемо саме як вказівку на першість Сигіберта у питанні замирення з аварами, а подальші рядки у тому ж повідомленні – як спробу виправдати правителя.

Останнє можна пояснити з двох позицій: 1) літературної традиції – франкські хроністи в силу обставин перебільшували роль у цих подіях своїх володарів, а Григорій Турський симпатизував королю Австразії; 2) геополітичної – каган очевидно розумів, що набіги в бік розділеного міжусобицею Королівства мають меншу перспективу отримання здобичі, ніж зайняття територій Панонії та Фракії на півдні, з огляду на що вирішив досягти з франками миру. Водночас Сигіберт I, обтяжений війною з королем Нейстрії Хільперіком I (561–584), міг вбачати доцільним прикриття кордону з аварами. Примітним у цьому контексті є те, що Хільперік I на час виступу брата супроти номадів на західних теренах Австразії, зайняв зі сходу Реймс. Відповідно, король Нейстрії був усвідомлений про ослаблення війська брата та взяття його полон.

Уклавши із Сигібертом I договір, авари припиняють завойовницьку політику на своїх західних кордонах. Як наслідок, кочовики випадають з поля зору франкських хроністів аж до 20-х років VII ст. (*Die Chronik Fredegars und der Frankenkönige, die Lebensbeschreibungen des Abtes Columban, der Bischöfe Arnulf, Leodegar und Eligius, der Königin Balthilde, 1888: 25–26*). Григорій, описуючи прийняття миру 568 р., додає, що «...це по праву розцінюється скоріше як похвала йому (Сигіберту I), аніж безчестя» (*Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, 1836: 224*), наводячи на думку про суперечливе сприйняття сучасниками домовленості франків із «гунами».

Проливає світло на умови договору Баяна та франкського короля ромейський історик Менандр Протектор. Домовленість, яка фігурує у тексті Григорія Турського як «білий мир», візантійський хроніст іменує «союзом», відповідно до умов якого «...(франкам) не слід було залишати без допомоги союзників

своїх» (*The History of Menander the Guardsman, 1985: 126–129*). У цьому ж повідомленні йдеться про те, що аварською ордою поширювався голод. Сигіберт I, отримавши звістку про це від кагана, «негайно відправив аварам муки, овочів та корів».

Таким чином, подальшу відсутність зіткнень кочовиків із франками можна пояснити головно першорядністю південного вектора експансії для Каганату. Мир, укладений між Баяном I та Сигібертом у 568 р., продовжиться після смерті як кагана, так і короля. Дотично це підтверджує інформацію Менандра про укладення поміж правителями Австразії та аварів союзу на основі особистої домовленості, за яким номадам передбачалось надання провізії на час до смерті Сигіберта, а не перемир'я з метою продовжити війну. Разом із тим, ми не виключаємо, що ромейський історик мав метою зобразити франків у негативному світлі, показавши спільний виступ варварів проти Імперії.

У той же час, номади здійснюють походи на Візантію впродовж 70–90-х VI ст. Франкські хроністи не надають практично жодних свідчень про це – виключення становить лише «Хроніка» Сигіберта із Жамблу, що вказує на похід аварів у 616 р. на землі лангобардів (з якими до цього часу, очевидно, Каганат розірвав союз) (*Бородін, 1983: 49*).

У результаті, на основі розгляду франкських, лангобардських та ромейських джерел VI–IX ст. можна дійти до висновку щодо поетапного розвитку аваро-франкських військово-політичних відносин впродовж 60-х років VI ст. Серед цього відтинку можемо виділити періоди:

- Зіткнення Каганату із королівством Австразія протягом 561–568 рр. Факторами, які визначили перший контакт номадів із франками саме як мілітарний, були політична розробленість Королівства Меровінгів та можлива проінформованість аварів про внутрішнє становище Австразії.

- Примирення Каганату та Австразії внаслідок укладення поміж сторонами договору близько 568 р. Причинами укладення миру з боку франків стали проведення бойових дій королем Сигібертом I проти Хільперіка I на західних кордонах своєї держави. Водночас, Баян I був зайнятий підготуванням до кампанії супроти ромеїв. Метою майбутньої війни стануть претензії родоплемінної знаті кочовиків на території Фракії та Паннонії. Унаслідок цього, правителі обох політій були зацікавлені як

мінімум у добросусідських відносинах, що в свою чергу дозволило Менандру Протектору описати цей договір саме як союз, а не перемир'я. Підкреслимо при цьому, що факт укладення договору конкретно поміж франкським королем та аварським каганом (а не автократором) може відсилати до характеру набігів кочовиків. Відповідно, напади аварів на королівство Сигіберта проводились не за вказівкою Юстиніана I та Юстина II (565–578), а були ініціативою родоплемінної знаті номадів.

Використані посилання

Бородин О. (1983). Славяне в Італії і Істрії в VI–VII вв. *Византійський часопис*. № 44 (69). С. 48-59.

Буданова В. (2000). *Варварський мир епохи Великого переселення народів*. Москва, «Наука», 540 с.

Войтович Л. (2010). Прикарпаття в другій половині I тисячоліття н.е.: найдавніші князівства. *Вісник Львівського університету. Серія історична*. Вип. 45. Львів, ЛНУ ім. І. Франка. С. 13-54.

Войтович Л. (2011). Галицько-Волинські етуди. Біла Церква, Видавець Пшонківський О. В., 480 с.

Жданович О. (2016). Посольства аварів у Менандра Протектора (коментований переклад фрагментів джерела). *Золотоордынське обозрение*. Т. 4. № 4. Казань. С. 881-893.

Кланиця З. (1987). Падіння Аварської держави в Подунав'ї. *Етносоціальна і політична структура ранньфеодальних славянських держав і народностей*. Москва. С. 74-82.

Мельник В. (2019а). Міжнародно-правова діяльність франкських королей в першій половині VI століття. *Юридичний вісник*. № 3. Одеса. С. 182-195.

Мельник В. (2019б). Федеративні відносини між Римом і варварами в епоху Доміната. *Конституційно-правові економічні студії*. № 1. Ужгород. С. 87-93.

Мельник В. (2020). Соціально-правові реалії «Аварського каганата»: фактор *Yersinia pestis* і дискурс міжнародної правосуб'єктності східноєвропейського кочового суспільства. *Анали юридичної історії*. Т. 4 (3). Київ. С. 30-72.

Лагодич В. (2021а). Етногенез аварів протягом IV–VII ст. та походження етноніму «Аваг». *Записки Львівського медієвістичного клубу*. Вип. 5. Львів. С. 11-24.

Лагодич В. (2021б). Аварський каганат у військово-політичних відносинах Центрально-Східної Європи VI–IX ст. *Проблеми історії війни і військового мистецтва*. Вип. 3. Львів. С. 7-22.

Митрофанов А. (2016). Аварський каганат як політичний феномен язического етно-релігійного контекста розвитку християнської ойкумени. *Християнське читання*. № 6. Санкт-Петербург. С. 350-370.

Пилипчук Я. (2016). Аварський каганат в системі міжнародних відносин раннього середньовіччя. *Archivum Eurasiae Medii Aevi*. № 22. Wiesbaden. С. 125-160.

Пилипчук Я. (2022). Тюркські каганати роду Ашина в історії Євразії. *Проблеми древньої і середньовічної історії Чача*. Вип. 9. Saarbrücken. С. 77-126.

Приходнюк О. (1997). *Анти та авари*. Проблеми походження та історичного розвитку слов'ян. Київ-Львів. С. 142-148.

Старостин Д., Гайворонский И. (2014). Разделы власти в королевстве франков эпохи Каролингов от Пипина III до Верденского раздела (751–843 гг.). *Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия История*. Санкт-Петербург. С. 71-81.

Aimoini monachi inclyti coenobii D. Germani à Pratis (1602). *Libri quinque de Gestis Francorum*. Parisiis, V+918 p.

Curta F. (2009). *The Making of Slavs: History and Archaeology of the Lower Danube Region c. 500–700*. Cambridge, University Press, 463 p.

Curta F. (2021). Oblivion and invention. Charlemagne and his wars with the Avars. *Frühmittelalterliche Studien*. Vol. 55, № 1. Münster. P. 61-88.

Die Chronik Fredegars und der Frankenkönige, die Lebensbeschreibungen des Abtes Columban, der Bischöfe Arnulf, Leodegar und Eligius, der Königin Bathilde. Übersetzt von Abel O. Leipzig, 1888. XXV+187 s.

Erikson A. (1965). The Problem of Authorship in the Chronicle of Fredegar. *Eranos*. № 63. Uppsala. P. 47-76.

Georgiev P. (2019). Princes Avarum and Cani Zauci in Aachen in the autumn of 811. Towards the Bulgarian-Frankish relations under the rules Krum (802?–814) and Omurtag (814–831). *Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia*. Vol. 24.1. Budapest. P. 135-152.

Guignes J., de. (1756). *l'Histoire générale des Huns, des Turcs, des Mogols et des autres Tartares occidentaux*. Paris. XCV+522 p.

Goffart W. (1963). The Fredegar Problem Reconsidered. *Speculum*. № 38, vol. 2. Chicago. P. 206-241.

Hägermann D. (2003). *Karl der Große*. REINBECK, ECON VERLAG. 160 S.

Heršak E., Silič A. (2002). Avari: osvrt na njihovu etnogenezu i povijest. *Migracijske i etničke teme*. Vol. 18 № 2–3. Zagreb. P. 197-224.

History of the Langobards by Paul the Deacon (1906). Translated by Foulke W. Philadelphia, University Press, XLIII+437 p.

Hurbanič M. (2015A). *THE NOMADS AT THE GATES: SOME NOTES ON THE USE OF SIEGE ARTILLERY BY THE AVARS*. THE CULTURAL AND HISTORICAL HERITAGE OF VOJVODINA IN THE CONTEXT OF CLASSICAL AND MEDIEVAL STUDIES. *NOVI SAD*. P. 75-89.

Hurbanič M. (2015B). *VPÁDY AVAROV NA BALKÁNSKE ÚZEMIA VÝCHODORÍMSKEJ RÍŠE V ROKOCH 582–626*. *HISTORICKÝ Časopis*. Vol. 63.3. Bratislava. P. 387-404.

Kardaras G. (2011). Byzantine-Avar Relations After 626 and the Possible Channels of Communication. *Arhivum Eurasiae Medium Aevi*. № 11. Wiesbaden. P. 21-42.

Krusch B. (1882). “Die Chronicae des sogenannten Fredegar”. *Neues Archiv der Gesellschaft für Ältere Deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichten des Mittelalters*. Band 7. Hannover. S. 247-351.

KUSTERNIG A., Haupt H. (1982). *Quellen zur Geschichte des 7. und 8. Jahrhunderts. Die vier Bücher der Chroniken des sogenannten FREDEGAR*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, XIV+567 p.

Lebecq S. (1994). *Les Origines Franques Vème–IXème siècle*. Paris, Seuil, 320 p.

Lot F. (1914). Encore la chronique du pseudo-Frédegaire. *Revue historique*. T. 115. Paris. P. 305-337.

MacGeorge P. (2003). *Late Roman Warlords*. Oxford, University Press, 368 p.

Pohl W. (2018). *The Avars: A Steppe Empire in Central Europe, 567–822*. Ithaca and London, Cornell University Press, 540 p.

Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, Historiae Ecclesiasticae Francorum libri decem ex duobus codd. mss. nunc primum, cura leglay et teulet, collatis (1836). T. I. Parisiis, XIV+515 p.

Schnürer G. (1900). *Die Verfasser des sogenannten Fredegar-Chronik*. Freiburg, Commissionsverlag der Universatätbuchhaltung, 263 s.

Stein E. (1919). *Studien zur Geschichte des byzantinischen Reiches vornehmlich unter den Kaisern Justinus II u. Tiberius Constantinus*. Stuttgart, J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 199 s.

Taylor W. (1851). *A manual of Ancient and Modern History*. New York, D. Appleton & Company, XV+797 p.

The History of Menander the Guardsman (1985). Introduction essay, text, translation and historical notes Blockley R. Liverpool, Francis Cairns (Publications) Ltd., 307 p.

Thierry A. (1825). *History of the Conquest of England by the Normans: with it's causes from the earliest period, and it's consequences to the Present time*. Vol. 1. London, 446 p.

Wood I. (1994). *The Merovingian Kingdoms (450–751)*. London-New York, Longman, 408 p.

References

Borodin O. (1983). Slavs in Italy and Istria in the VI-VII centuries. *Byzantine review*. № 44 (69). P. 48-59. (rus.).

Budanova V. (2000). *The Barbaric World of the Great Migration Era*. Moscow, Nauka, 540 p. (rus.).

Voitovich L. (2010). The Carpathian region in the second half of the first millennium AD: the oldest principalities. *Lviv University Bulletin. Historical series*. Issue 45. Lviv, Ivan Franko National University of Lviv. P. 13-54. (ukr.).

Voitovych L. (2011). *Galicja-Volyn etudes*. Bila Tserkva, Publisher Pshonkivsky O. V., 480 p. (ukr.).

Zhdanovych O. (2016). Embassies of the Avars at Menander the Protector (commented translation of fragments of the source). *Golden Horde review*. Vol. 4. No. 4. Kazan. P. 881-893. (rus.).

Klanitsa Z. (1987). The Fall of the Avar State in the Danube Region. *Ethno-social and political structure of early feudal Slavic states and nationalities*. Moscow. P. 74-82. (rus.).

Melnik V. (2019a). International legal activity of the Frankish kings in the first half of the VI cent. *Yuridicheskiy vestnik*. № 3. Odesa. P. 182-195. (rus.).

Melnyk V. (2019b). Federal Relations between Rome and the Barbarians in the Dominatum. *Constitutional and Legal Economic Studies*. № 1. Uzhhorod. P. 87-93. (rus.).

Melnyk V. (2020). Social and Legal Realities of the “Avar Khaganate”: the Yersinia pestis Factor and the Discourse of International Legal Personality of the Eastern European Nomadic Community. *Annals of Legal History*. T. 4 (3). Kyiv. P. 30-72. (rus.).

Lahodych V. (2021a). The ethnogenesis of the Avars during the IV–VII cent. and the origin of the ethnonym “Awar”. *Notes of the Lviv Medievalist Club*. Vol. 5. Lviv. P. 11-24. (ukr.).

Lahodych V. (2021b). The Avar Khaganate in the Military-Political Relations of Central and Eastern Europe in the VI–IX cent. *Problems of the History of Wars and Military Art*. Issue 3. Lviv. C. 7-22. (ukr.).

Mitrofanov A. (2016). The Avar Khaganate as a Political Phenomenon of the Pagan Ethno-Religious Context of the Development of the Christian Oikumene. *Christian reading*. Vol. 6. Saint Petersburg. C. 350-370. (rus.).

Pylypchuk, Ya. (2016). The Avar Khaganate in the System of International Relations of the Early Middle Ages. *Arhivum Eurasiae Medium Aevi*. № 22. Wiesbaden. P. 125-160. (rus.).

Pylypchuk Ya. (2022). The Turkic Khaganates of the Ashin Family in the History of Eurasia. *Problems of Ancient and Medieval History of Chacha*. Issue 9. Saarbrücken. P. 77-126. (rus.).

Prykhodniuk O. (1997). Antes and Avars. *Problems of the origin and historical development of the Slavs*. Kyiv–Lviv. P. 142-148. (ukr.).

Starostin D., Gaivoronsky I. (2014). Power Sharing in the Carolingian Kingdom of the Franks from Pippin III to the Partition of Verdun (751–843). *Vestnik St. Petersburg University. History Series*. Saint Petersburg. P. 71-81. (rus.).

Aimoini monachi inclyti coenobii D. Germani à Pratis (1602). *Libri quinque de Gestis Francorum*. Parisiis, V+918 p. (lat.)

Curta F. (2009). *The Making of Slavs: History and Archaeology of the Lower Danube Region c. 500–700*. Cambridge, University Press, 463 p. (eng).

Curta F. (2021). Oblivion and invention. Charlemagne and his wars with the Avars. *Frühmittelalterliche Studien*. Vol. 55, № 1. Münster. P. 61-88. (eng).

Die Chronik Fredegars und der Frankenkönige, die Lebensbeschreibungen des Abtes Columban, der Bischöfe Arnulf, Leodegar und Eligius, der Königin Balthilde. Übersetzt von Abel O. Leipzig, 1888. XXV+187 s. (ger.).

Erikson A. (1965). The Problem of Authorship in the Chronicle of Fredegar. *Eranos*. № 63. Uppsala. P. 47-76. (eng).

Georgiev P. (2019). Princeps Avarum and Cani Zauci in Aachen in the autumn of 811. Towards the Bulgarian-Frankish relations under the rules Krum (802?–814) and Omurtag (814–831). *Studia ad Archaeologiam Pazmaniensia*. Vol. 24.1. Budapest. P. 135-152. (eng).

Guignes J., de. (1756). *l'Histoire générale des Huns, des Turcs, des Mogols et des autres Tartares occidentaux*. Paris. XCV+522 p. (fr.).

Goffart W. (1963). The Fredegar Problem Reconsidered. *Speculum*. № 38, vol. 2. Chicago. P. 206-241. (eng).

Hägermann D. (2003). *Karl der Große. REINBECK, ECON VERLAG. 160 S.* (ger.).

Heršak E., Silič A. (2002). Avari: osvrt na njihovu etnogenezu i povijest. *Migracijske i etničke teme*. Vol. 18 № 2–3. Zagreb. P. 197-224. (croat.).

History of the Langobards by Paul the Deacon (1906). Translated by Foulke W. Philadelphia, University Press, XLIII+437 p. (eng).

Hurbanič M. (2015A). *the nomads at the gates: some notes on the use of siege artillery by the avars*. the cultural and historical heritage of vojvodina in the context of classical and medieval studies. *novi sad*. p. 75-89. (eng).

hurbanič m. (2015b). *vpády avarov na balkánske územia východorímskej ríše v rokoch 582–626*. *historický časopis*. vol. 63.3. Bratislava. P. 387-404. (slovak.).

Kardaras G. (2011). Byzantine-Avar Relations After 626 and the Possible Channels of Communication. *Arhivum Eurasiae Medium Aevi*. № 11. Wiesbaden. P. 21-42. (eng).

Krusch B. (1882). "Die Chronicae des sogenannten Fredegar". *Neues Archiv der Gesellschaft für Ältere Deutsche Geschichtskunde zur Beförderung einer Gesamtausgabe der Quellschriften deutscher Geschichten des Mittelalters*. Band 7. Hannover. S. 247-351. (ger.).

KUSTERNIG A., Haupt H. (1982). *Quellen zur Geschichte des 7. und 8. Jahrhunderts. Die vier Bücher der Chroniken des sogenannten FREDEGAR*. Darmstadt, Wissenschaftliche Buchgesellschaft, XIV+567 p. (ger.).

Lebecq S. (1994). *Les Origines Franques Vème–IXème siècle*. Paris, Seuil, 320 p. (fr.).

Lot F. (1914). Encore la chronique du pseudo-Frédégaire. *Revue historique*. T. 115. Paris. P. 305-337. (fr.).

MacGeorge P. (2003). *Late Roman Warlords*. Oxford, University Press, 368 p. (eng).

Pohl W. (2018). *The Avars: A Steppe Empire in Central Europe, 567–822*. Itacha and London, Cornell University Press, 540 p. (eng).

Sancti Georgii Florentii Gregorii, episcopi Turonensis, Historiae Ecclesiasticae Francorum libri decem ex duobus codd. mss. nunc primum, cura leglay et teulet, collatis (1836). T. 1. Parisiis, XIV+515 p. (lat.)

Schnürer G. (1900). *Die Verfasser des sogenannten Fredegar-Chronik*. Freiburg, Commissionsverlag der Universatætbuchhaltung, 263 s. (ger.).

Stein E. (1919). *Studien zur Geschichte des byzantinischen Reiches vornehmlich unter den Kaisern Justinus II u. Tiberius Constantinus*. Stuttgart, J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 199 s. (ger.).

Taylor W. (1851). *A manual of Ancient and Modern History*. New York, D. Appleton & Company, XV+797 p. (eng).

The History of Menander the Guardsman (1985). Introduction essay, text, translation and historical notes Blockley R. Liverpool, Francis Cairns (Publications) Ltd., 307 p. (eng).

Thierry A. (1825). *History of the Conquest of England by the Normans: with it's causes from the earliest period, and it's consequences to the Present time*. Vol. 1. London, 446 p. (eng).

Wood I. (1994). *The Merovingian Kingdoms (450–751)*. London-New York, Longman, 408 p. (eng).

Lagodych V.

«HE BRIBED THOSE WHOM HE COULD NOT DEFEAT IN BATTLE»: THE KING OF AUSTRASIA SIGEBERT'S WAR WITH AVARS

The Avars, a conglomerate of Mongoloid nomads who migrated to Central–Eastern Europe from the Western Asian steppes during the 560s, were quickly integrated into the region's diplomatic system. The main catalyst for this was the diplomacy of the Byzantine Empire, in which rulers were interested in the appearance of a new ally on the Danube region. Due to Romei's economic and military attrition in the Balkans, the proto–state created by nomads, known in historiography as the Avar Khanate, began an active foreign policy against the Empire in later years. As a result, the political history of those «Attila successors» in the 6 cent. is known almost entirely through the accounts of Byzantine contemporaries such as Theophylact Simocatta, Menander Protector, and Agathias Scholasticus. At the same time, Avar Khan Bayan I considered as a potential

vector of expansion lands west of the Vienna Woods—the borders of the divided Kingdom of Franks and, above all, the Kingdom of Austrasia.

Unlike relations with East Roman Empire, which were marked by instability, short-term treaties, and the participation of both sides' diplomatic embassies, relations between Bayan and Austrasian King Sigebert I (561–575) began with a series of raids on Frankish lands. The participation of ambassadors from the Avars and Franks was minimal. Warfare was different too; unlike the successors of Justinian the Great (527–565), the specific evolution of authority in Germanic kingdoms on Western Rome's ruins, Sigebert was not afraid to take part in repelling the attack of the «Huns», which eventually ended by capturing the Frankish monarch and signing the long-term peace treaty with the Avars, which was not violated in the next two centuries.

The article contains the peculiarities of the domestic political development of the Kingdom of Franks and Avars conglomerate during the first half of the 6 century, based on the reports of Frank, byzantine and langobard historians of the second half of the 6–9 cent. The author made an attempt to recreate the chronology of the Avars' war with King Sigebert I of Austrasia and the circumstances that escalated the conflict. Factors that contributed to the expansion of the Avars against the Frankish Kingdom of Austrasia, the withdrawal of Sigebert's state, and the nomadic polity's withdrawal from the state of armed confrontation are analyzed.

Keywords: Avar Khanate, Bayan I, Kingdom of the Franks, Austrasia, Sigebert I, diplomatic relations